

USTAVNA IN DRŽAVNA UREDITEV REPUBLIKE SLOVENIJE

Janja Žlogar Piano

E-naslov: janja.zlogarpiano@gmail.com

KRATEK KRONOLOŠKI PREGLED

- 23. DECEMBER 1990 – plebiscit (26. december: Dan samostojnosti in enotnosti),
- **25. JUNIJ 1991** – Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (Dan državnosti),
- 26. JUNIJ 1991 – razglasitev samostojnosti,
- 27. JUNIJ 1991 – napad na Slovenijo (desetdnevna vojna: 27. junij do 7. julij 1991),
- trimesečni moratorij,
- **23. DECEMBER 1991** – sprejeta in razglašena ustava (Dan samostojnosti in enotnosti),
- 1997 – Ustavni zakon o spremembi 68. člena ustave RS (lastninska pravica tujcev),
- 2000 - Ustavni zakon o dopolnitvi 80. člena ustave RS (volilni sistem),

KRATEK KRONOLOŠKI PREGLED

- 2003 - trije ustavni zakoni o spremembi ustave RS: 3.a člen, 47. člen, 68. člen,
- 2004 - trije ustavni zakoni o spremembi ustave RS: 14. člen, 43. člen, 50. člen,
- 2006 – Ustavni zakon o spremembah 121., 140. in 143. člena,
- 2013 – Ustavni zakon o spremembah 90., 97. in 99. člena,
- 2013 – Ustavni zakon o spremembi 148. člena,
- 2016 – Ustavni zakon o spremembi 70 a. člena.

USTAVA

Najvišji pravni akt države.

Določa družbeno, politično in gospodarsko ureditev,
temeljne svoboščine in pravice državljanov.

OBLIKE VLADAVINE

- **MONARHIJA:**
- šef države je pravno in politično neodgovoren;
- funkcija šefa države je dedna in dosmrtna.
- **REPUBLIKA:**
- šef države je kazensko, ne pa tudi politično odgovoren;
- šef države je izvoljen za mandatno dobo.

OBLIKE DRŽAVNE UREDITVE

- **UNITARNA**
(ENOVITA): vsa
oblast iz enega
centra

- **FEDERATIVNA**
(ZVEZNA) –
KONFEDERACIJA:
poleg centralne
oblasti še drugi
relativno
samostojni centri
oblasti

OBLIKE DRŽAVNE OBLASTI

- **PRESEDNIŠKI SISTEM (ZDA)** – vsi temeljni državni organi (kongres, predsednik in vrhovno sodišče) so popolnoma enakopravni.
- **PARLAMENTARNI SISTEM (Velika Britanija)** – odnosi so neodvisni; medsebojno sodelovanje le med zakonodajno in izvršilno oblastjo.
- **SKUPŠČINSKI SISTEM** – vsa oblast v enem organu; izvršilna oblast je podrejena.

DRŽAVNA UREDITEV

NAČELO DELITVE OBLASTI:

- **ZAKONODAJNA OBLAST** (državni zbor)
- **IZVRŠILNA OBLAST** (vlada, predsednik republike)
- **SODNA OBLAST**

OBLIKE NEPOSREDNE DEMOKRACIJE

- Različni načini neposrednega sodelovanja državljanov pri izvrševanju državne oblasti: predvsem referendum in ljudska iniciativa, v določenem smislu pa tudi pravica do peticije.
- Referendum je oblika neposrednega odločanja volivcev o ustavi, zakonu ali drugem pravnem aktu ali vprašanju, ki je pomembno za družbeno skupnost.
- Različne vrste referendumoma glede na: območje, vsebino, predmet, obveznost, čas veljave (uporabe) in pravno moč.

SPLOŠNE DOLOČBE

- Oblika državne vladavine – republika
- Oblika političnega sistema – demokracija
- Načelo delitve oblasti (zakonodajna, izvršilna, sodna)
- Oblika državne oblasti – parlamentarna demokracija
- Oblika državne ureditve – ozemeljsko celovita in enotna (unitarna) država z lokalno samoupravo
- Pravna, socialna država

SPLOŠNE DOLOČBE

- Volilni sistem – proporcionalni
- Varstvo in zagotavljanje pravic avtohtoni italijanski in madžarski narodni skupnosti ter skrb za avtohtone slovenske narodne manjšine v sosednjih državah, slovenske izseljence in zdomce
- Državni simboli (grb, zastava, himna)
- Ločenost države in cerkve (verskih skupnosti)

SPLOŠNE DOLOČBE

- Enakopravnost verskih skupnosti
- Skladnost zakonov in drugih predpisov s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z mednarodnimi pogodbami
- Ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe se uporabljajo neposredno
- Lokalna samouprava
- Glavno mesto Ljubljana
- Uradni jezik je slovenščina, na območjih občin, v katerih živi italijanska ali madžarska narodna skupnost pa tudi italijanščina ali madžarščina

ČLOVEKOVE PRAVICE IN TEMELJNE SVOBOŠČINE

- Osebne pravice in svoboščine
- Politične pravice in svoboščine
- Socialne in ekonomske pravice in svoboščine
- Kulturne pravice in pravice, ki izvirajo iz ustvarjalnih dejavnosti
- Pravice narodnih oziroma etničnih skupnosti

CLOVEKOVE PRAVICE IN TEMELJNE SVOBOŠČINE

VARSTVO

1. Enako varstvo pravic (22. člen)
2. Pravica do pravnega sredstva – pritožba (25. člen)
3. Upravni spor (157. člen)
4. Ustavna pritožba (160. člen)
5. Pritožba varuhu človekovih pravic
6. Pravica do povračila škode (26. člen)

DRŽAVNI ZBOR

- 90 poslancev
- Volitve razpiše predsednik republike
- Proporcionalni volilni sistem
- Mandat 4 leta
- Imuniteta
- Predstavlja vse ljudstvo in temelji na načelu ljudske suverenosti
- Razglašča vojno in izredno stanje, odloča o uporabi obrambnih sil
- Zakonska iniciativa
- Zakonodajni referendum
- Parlamentarna preiskava

VOLILNI SISTEM

VEČINSKI

- Sistem relativne večine
- Sistem absolutne večine
- Alternativno glasovanje

PROPORCIONALNI

- Glasovanje po listah
- Sistem enega prenosljivega glasu

VEČINSKI VOLILNI SISTEM

Prednosti

- je enostaven
- vsi volilni okraji enako zastopani
- personalizacija
- sili stranke k predvolilnim koalicijam
- kadar stranka zmaga, prevzame vso oblast in odgovornost za vodenje države
- močna stabilnost vlade

Slabosti

- majhna proporcionalnost razdelitve mandatov
- izgubljeni glasovi volivcev
- izvoljeni kandidat predstavlja svoj volilni okraj
- možnost izvolitve imajo le kandidati najmočnejših strank
- polarizacija političnega prostora na dva bloka

PROPORCIONALNI VOLILNI SISTEM

Prednosti

- tudi manjše stranke lahko pridejo v parlament
- zmanjševanje političnih napetosti
- glasovi se ne izgubljajo
- sistem preprečuje polarizacijo na dva bloka
- večja možnost prilagajanja

Slabosti

- koalicije se sklepajo šele po volitvah
- nejasna odgovornost za volilne obljube
- voli se stranke ne posameznikov
- v parlament pride večje število strank, kar otežuje oblikovanje vlade in zmanjšuje njeno trdnost in s tem stabilnost države

DRŽAVNI ZBOR

Zakonodajna funkcija:

- sprejema: ustavo, zakone in druge splošne akte, svoj poslovnik, državni proračun in zaključni račun proračuna,
- ratificira mednarodne pogodbe,
- razpisuje referendum.

Volilna funkcija:

- predsednik vlade in ministri, sodniki, sodniki ustavnega sodišča, guverner centralne banke, člani računskega sodišča, varuh človekovih pravic itd.,

Nadzorna funkcija:

- poslanska vprašanja,
- parlamentarna preiskava,
- (ne)zaupnica vladi,
- interpelacija o delu vlade ali ministra,
- ustavna obtožba.

DRŽAVNI SVET

- 40 članov: 4 predstavniki delodajalcev, 4 predstavniki delojemalcev, 4 predstavniki kmetov, obrtnikov in samostojnih poklicev, 6 predstavnikov negospodarskih dejavnosti in 22 predstavnikov lokalnih interesov
- Posredne volitve
- Mandat 5 let
- Funkcija ni profesionalna
- Imuniteta

DRŽAVNI SVET

- Zakonodajna iniciativa
- Daje državnemu zboru mnenja
- Zahteva, da državni zbor pred razglasitvijo zakona o njem ponovno odloča (odložilni veto)
- Zahteva razpis referendumu
- Zahteva parlamentarno preiskavo

PREDSEDNIK REPUBLIKE

- Predstavlja Republiko Slovenijo
- Vrhovni poveljnik obrambnih sil
- Izvoljen na neposrednih, splošnih in tajnih volitvah
- Mandat 5 let (največ dvakrat zaporedoma)
- Slovenski državljan
- Pravno odgovoren (ustavna obtožba)
- Nadomešča ga predsednik državnega zbora

PREDSEDNIK REPUBLIKE

PRISTOJNOSTI:

- Razpisuje volitve v državni zbor
- Razglaša zakone
- Imenuje nekatere državne funkcionarje
- Postavlja in odpoklicuje veleposlanike in poslanike RS in sprejema poverilna pisma tujih diplomatskih predstavnikov
- Izdaja listine o ratifikaciji
- Odloča o pomilostitvah

PREDSEDNIK REPUBLIKE

- Podeljuje odlikovanja in častne naslove
- Na zahtevo državnega zbora mora izreči mnenje o posameznem vprašanju
- Zaradi izrednega stanja ali v vojni lahko izdaja uredbe z zakonsko močjo

VLADA

- Izvršilna oblast (politično izvršilna funkcija in upravna funkcija)
- Predsednik + ministri
- Predsednika vlade (mandatarja) predlaga predsednik republike, volijo ga poslanci državnega zbora z absolutno večino
- Ministre predlaga predsednik vlade, imenuje in razrešuje jih državni zbor
- Ministri so člani vlade in predstojniki ministrstev

VLADA

- NEZAUPNICA
- ZAUPNICA
- INTERPELACIJA
- USTAVNA OBTOŽBA PREDSEDNIKA
VLADE ALI MINISTROV

SODSTVO

- Vrste sodišč:
  1. sodišča splošne pristojnosti: okrajna, okrožna, višja, vrhovno sodišče
  2. specializirana sodišča: delovna in socialna, upravno sodišče
- Prepoved izrednih sodišč, v mirnem času pa tudi vojaških
- Načelo javnosti

SODSTVO

- Sodnike voli državni zbor
- Sodniki so neodvisni, vezani na ustavo in zakon
- Funkcija sodnika je trajna
- Nezdružljivost sodniške funkcije
- Imuniteta

SODSTVO

Pravosodje, vendar ne sodna veja oblasti:

- Državno tožilstvo
- Odvetništvo
- Notariat

LOKALNA SAMOUPRAVA

- Občina – naselje ali več naselij, povezanih s skupnimi potrebami in interesi prebivalcev
- Ustanovi z zakonom po prej opravljenem referendumu
- Lahko opravlja naloge iz državne pristojnosti (soglasje občine, država zagotovi sredstva)

JAVNE FINANCE

- Proračun (prihodki: davki, carine in druge obvezne dajatve, prihodki od lastnega premoženja).
- Prihodki in izdatki proračunov države morajo biti srednjeročno uravnoteženi brez zadolževanja, ali pa morajo prihodki presegati izdatke.
- Zlato pravilo.

JAVNE FINANCE

- Računsko sodišče – organ kontrole državnih računov, državnega proračuna in celotne javne porabe.
- Proračunska inšpekcija.
- Centralna banka – samostojna, odgovorna neposredno državnemu zboru.

USTAVNO SODIŠČE

- Sestava in volitve: 9 sodnikov – predlaga jih predsednik republike, voli državni zbor
- Mandat 9 let brez možnosti ponovne izvolitve; izmed sebe vsaka 3 leta volijo predsednika
- Imuniteta
- Nezdržljivost funkcije

USTAVNO SODIŠČE

PRISTOJNOSTI:

Odloča o:

- medsebojni skladnosti pravnih aktov
- ustavnih pritožbah zaradi kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin s posamičnimi akti
- kompetenčnih sporih
- protiustavnosti aktov in delovanja političnih strank
- drugih zadevah (npr. ustavna obtožba)

SPREMEMBA USTAVE

PREDLOG:

- 20 POSLANCEV DRŽAVNEGA ZBORA
- VLADA
- NAJMANJ 30.000 VOLIVCEV

SPREMEMBA USTAVE

REFERENDUM ZA PREDLAGANO
SPREMEMBO:

- NAJMANJ 30 POSLANCEV
- UDELEŽBA VEČINE VSEH VOLIVCEV
- VEČINA GLASOV VOLIVCEV, KI SO GLASOVALI